

Iurie LARII, doctor în drept, conferențiar universitar,
prorector pentru știință al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
Anca-Iulia STOIAN,
doctorandă

NOȚIUNEA ȘI NATURA JURIDICĂ A INFRAȚIUNII UNICE CONTINUATE (PRELUNGITE) ÎN LEGISLAȚIA PENALĂ A REPUBLICII MOLDOVA ȘI A ROMÂNIEI

Summary

Crime unit is part of the criminal legal institutions which regulate criminal law gained new connotations. The fact that a specific criminal activity falls within the content of a single crime or several crimes contents reflects the classification of that activity, the criminal liability of the offender, and the individualization and penalty, and the flow of prescription. Crime is a form of continued criminal unit whose characterization is made in this article through the criminal law of the Republic of Moldova and Romania.

Pe parcursul evoluției reglementărilor penale, problematica infracțiunii continuate a apărut din necesitatea atenuării gravității sancțiunilor care se aplicau în cazul repetării la intervale scurte de timp a acelorași fapte.

Noțiunea de „infracțiune continuată” a fost elaborată în secolul al XII-lea de către glosatori: „Când mai multe delikte urmăresc același scop, ele sunt pedepsite ca unul singur, dacă sunt săvârșite în cursul unei singure acțiuni agresive, separat, sau în cursul unor acțiuni agresive diferite, ceea ce înseamnă că dacă insult pe cineva și-l vatăm nu sunt pedepsit decât pentru vătămare, deoarece am insultat în scopul vătămării” [1, p. 111].

Ulterior, acest concept a fost dezvoltat în perioada de înflorire a dreptului feudal, ca o reacție de înăsprire a pedepselor din acel timp. Modelările gândirii juridice din perioada feudalismului au generat viziuni inovatorii în ceea ce privește abordarea cazurilor de comitere a uneia și aceleiași fapte infracționale în mod repetat, mai ales atunci când acestea erau comise în împrejurări identice.

Situația impunea un remediu, mai ales în legătură cu infracțiunea de furt. Pentru cel de al treilea furt, chiar de importanță redusă, făptuitorul era pasibil de pedeapsa cu moartea: „si tamen reiteratur tertia vice, potest tribus furtis, quamvis minimis, poena mortis imponi” (dacă totuși reiterează de trei ori, se poate pedepsi cu moartea chiar pentru trei furturi foarte mici).

Spre a evita aplicarea acestei pedepse și, în general, spre a nu proceda la cumularea pedepselor stabilite pentru infracțiuni similare repetate, s-a considerat – în raport cu anumite criterii, legate de locul și timpul săvârșirii etc. – că ansamblul mai multor infracțiuni de același gen comise succesiv constituie o singură infracțiune. De asemenea, pe cale de consecință, s-a decis, mai ales în legătură cu infracțiunea de adulter, că, în asemenea situații, prescripția începe a curge de la

data încetării activității infracționale [1, p. 111].

F. Carrara, urmat de majoritatea autorilor, considera că elaborarea noțiunii de infracțiune continuată se datorează lui Iulius Clarus și Prosper Farinacius, juriști practicieni din secolele XVI și XVII, ale căror lucrări au exercitat o influență imensă asupra practicii judiciare din toate țările Europei apusene până în preajma Revoluției franceze. Farinacius susținea că nu se consideră că sunt mai multe furturi, ci unul singur, atunci când cineva fură un lucru sau mai multe, din același loc, dar în momente diferite, în mod continuat și succesiv” [1, p. 111].

La începutul evoluției dreptului penal modern rusesc, nu se făcea o distincție netă între infracțiunea continuă și cea continuată. În una din lucrările sale distinsul penalist V. Taganțev menționa: „Expresiile infracțiune continuă și infracțiune prelungită erau folosite în sens identic de către Senatul Guvernamental, astfel încât nu era clar care sunt semnele ce particularizează aceste două categorii de fapte; ulterior în anul 1970, prin hotărârea nr. 215, Senatul a indicat că sustragerea mai multor obiecte, săvârșite în condiții identice de loc și timp și care sunt rezultatul unei singure intenții criminale, constituie o singură infracțiune; într-o altă hotărâre din 1899 și 1892, Senatul a statuat că fapta condamnatului săvârșită sub dominația uneia și aceleiași intenții, orientată spre realizarea unuia și aceluiași scop și comisă cu un mijloc identic constituie o infracțiune continuată” [2].

Putem lesne sesiza că unitatea de intenții, alături de scopul unic al activității infracționale, a întemeiat recunoașterea de către juriștii ruși a timpului și a situației săvârșirii mai multor acțiuni identice de către una și aceeași persoană drept infracțiune continuată.

În legislația sovietică infracțiunea prelungită (continuată) nu era reglementată în legea penală, însă pluralitatea acțiunilor (inacțiunilor) proprii activității infracționale prelungite nu a fost tratată altfel decât ca o unitate infracțională.

Încă din anul 1929, în lipsa unei reglementări legale, Plenul Tribunalului Suprem al URSS a consacrat noțiunea de infracțiune continuată prin Directiva de îndrumare nr. 23 din 4 martie 1929 referitoare la „condițiile de aplicare a prescripției și amnistiei în cazul infracțiunilor continue și continuate” [3, p. 57].

Ca infracțiune continuată era considerată delapidarea unor sume de bani în proporții mici comisă prin acțiuni sistematice. O asemenea interpretare se justifică prin aceea că legea penală pedepsea infracțiunea de delapidare doar atunci când era săvârșită în proporții mari.

Recunoașterea acestei situații de pluralitate aparentă în calitate de infracțiune continuată permitea organelor judiciare de a însuma daunele cauzate, astfel încât să se ajungă la proporțiile cerute de lege și imputarea pentru făptuitor a răspunderii penale [4, p. 635].

Referindu-ne la doctrina penală românească, putem sesiza că inițial nu se făcea o distincție netă dintre infracțiunea continuă și cea continuată. De pildă, I. Tanoviceanu nu distingea între cele două categorii de infracțiuni, înglobând infracțiunea continuată în infracțiunea continuă. Autorul considera teoria continuității ca fiind „o teorie obscură și plină de controverse” și propunea să se renunțe la ea, nemaifiind necesară, atâta vreme cât, pe de o parte, legea nu mai prevedea pentru o „a treia infracțiune comisă” o pedeapsă excesivă, iar pe de altă parte, pen-

tru prelungirea duratei prescripției în cazul infracțiunilor continue nu este nevoie de o „diviziune a infracțiunilor în instantanee și continue” [5, p. 56].

În Codul penal român din 1864 infracțiunea continuată nu era reglementată [6]. Deși infracțiunea continuată nu a fost consacrată de lege, aceasta era recunoscută în doctrina și jurisprudența penală ca tip al unității judiciare și nu legale de infracțiune [7, p. 49]. Astfel, Curtea de casație a recunoscut existența infracțiunii continuate, identificând acte de tipul unității în cazul săvârșirii repetate a unui delict de fals [7, p. 49].

Pe cale de consecință, putem concluziona că înainte de fi o unitate legală, infracțiunea continuată a apărut ca o unitate judiciară, identificată ca atare de către instanțele de judecată datorită unității de rezoluție infracțională în baza căreia s-a comis pluralitatea de acțiuni și unității dispoziției legale violate.

Codul penal român din 1936, spre deosebire de cel din 1864, a consacrat expres în art.107 infracțiunea continuată ca formă de unitate infracțională. Textul de lege, așa cum a fost formulat, nu a avut vreun corespondent în legislațiile penale străine, ci a fost o redactare proprie a codului penal român. Conceptul legal al infracțiunii continuate era definit după cum urmează: „Când aceeași dispoziție a legii a fost de mai multe ori violată, prin mai multe acte săvârșite, chiar la intervale de timp diferite, dar în executarea aceleiași hotărâri criminale sau delictuale” [8].

În Codul penal în vigoare al României infracțiunea continuată este definită la art. 41 alin. (2), care prevede că „infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni” [9, p. 17].

Între cele două definiții nu există deosebiri de conținut; diferențele sunt numai de redactare. Din acest punct de vedere este de semnalat, în primul rând, înlocuirea termenului „act” prin expresia „acțiuni sau inacțiuni”.

În literatura de specialitate de bună seamă se arată că ceea ce se cerea de desemnat era elementul material al infracțiunilor individuale care intră în alcătuirea infracțiunii continuate, termenii adecvați sunt „acțiune” și „inacțiune”, „actul” nefiind decât o parte componentă a acțiunii [1, p. 112].

O altă deosebire ce urmează a fi sesizată constă în abandonarea expresiei „când aceeași dispoziție a legii a fost de mai multe ori violată”, care în fond constituie o reflectare a definiției formale ce se dă, în general, infracțiunii în cadrul concepției tehnico-juridice.

În Codul penal al R. Moldova din 1961, infracțiunea continuată nu cunoștea o abordare legală, însă practica judiciară atribuia această entitate juridică la unitatea infracțională, deosebind-o astfel de instituția concursului de infracțiuni.

În acest sens, Judecătoria Supremă a RSSM a statuat: „Acțiunile condamnatului sunt recalificate din baza alin. (2) art. 123 în baza alin.(1) art.123 C. pen., deoarece sustragerea a fost săvârșită de el din una și aceeași sursă, prin unul și același mod, cuprinse de o intenție unică și prin totalitatea sa reprezintă o sustragere continuă” [10].

Într-un alt caz, aceeași instanță a concluzionat: „Fabricarea de câteva ori a unor substanțe narcotice dintr-un singur lot de materie primă reprezintă un șir de acțiuni criminale identice cuprinse în intenția unică a inculpatului și constituie o

singură infracțiune – infracțiune prelungită” [11, p. 18].

Într-o altă speță s-a stabilit că: „În acțiunile inculpaților lipsește semnul repetat, deoarece, punând în circulație dolarii falși, avea intenția de a-i vinde, săvârșind aceasta prin acțiuni criminale identice și având un caracter prelungit” [12].

Referiri definitorii privind infracțiunea unică prelungită (continuată) sunt consacrate și în hotărârile explicative elaborate de către Curtea Supremă de Justiție a R. Moldova: „Fabricarea multiplă a unor substanțe narcotice dintr-un singur lot de materie primă la intervale de timp diferite reprezintă un șir de acțiuni criminale identice, cuprinse în intenția unică a inculpatului, și constituie în cumul o singură infracțiune – infracțiune continuă” [13]; „Delimitând o sustragere repetată de cea prelungită, judecătorii trebuie să țină cont de faptul că sustragerea prelungită trebuie considerată sustragerea în mai multe rânduri a averii proprietarului, constituită dintr-un șir de acțiuni criminale identice și având același scop de însușire ilegală a averii, concentrate de intenția unică a infractorului și care în cumulul său constituie o singură infracțiune” [14]; „Darea sau luarea de mită în rate pentru îndeplinirea sau neîndeplinirea acțiunilor în scopul asigurării rezultatului dorit de mituitor, precum și darea mitei unui grup de persoane cu funcții de răspundere la săvârșirea infracțiunii printr-o înțelegere prealabilă între ele nu poate fi apreciată ca infracțiune săvârșită repetat” [15].

Actualul Cod penal al R. Moldova din 2002 definește infracțiunea continuată la art. 30 alin. (1), denumit „Infracțiune prelungită”. Potrivit textului de lege: „Infracțiunea prelungită se consideră fapta săvârșită cu intenție unică, caracterizată prin două sau mai multe acțiuni infracționale identice, comise cu un singur scop, alcătuind în ansamblu o infracțiune” [16].

Înscrierea unei definiții a infracțiunii continuate în cuprinsul legii penale este într-un totu justificată. Se cștie că orice infracțiune, al cărei conținut și pedeapsă sunt reflectate în Partea specială a Codului penal, poate fi săvârșită, cu rare excepții, nu numai în condițiile prevăzute de textul de incriminare, dar și în mod continuat.

Mai este de menționat că în concepția legiuitorului român o asemenea situație a infracțiunii continuate constituie o cauză de agravare a pedepsei penale. Legiuitorul a considerat de bună seamă că conceptul infracțiune continuată trebuie să fie definit distinct, iar definiția nu-și poate avea sediul decât în Partea generală a Codului penal.

După cum menționează autorii români V. Papandopol și D. Pavel, definirea infracțiunii continuate se impune cu atât mai mult cu cât săvârșirea de către aceeași persoană a două sau a mai multor acțiuni-inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul unei infracțiuni, în mod obișnuit determină existența unui concurs de infracțiuni; or, infracțiunea continuată, constituind o excepție de la această regulă, condițiile în care operează excepția trebuiau reglementate [1, p. 112].

În legătură cu natura juridică a infracțiunii continuate s-a susținut ideea că reglementarea juridică a acesteia este, într-un fel, o excepție de la dreptul comun în sensul că, în loc de o pluralitate de acțiuni sau inacțiuni care prezintă fiecare în parte elementele unei fapte penale, ansamblul lor alcătuiește o singură infracțiune [17, p. 109].

Privitor la natura juridică a infracțiunii continuate, în doctrină și jurisprudență este susținută teza potrivit căreia aceasta nu este altceva decât un conglomerat artificial de mai multe infracțiuni distincte, constituite ca atare din considerații de ordin exclusiv sancționator.

Acest mod de abordare a infracțiunii continuate (prelungite) a fost asimilat și de către unii dintre autorii spanioli, susținând că aceasta este o subspecie a concursului real de infracțiuni [18, p. 796].

De pe aceleași poziții a fost tratată natura juridică a infracțiunii continuate și de către autorul român N. Buzea: „În realitate și în esența ei... infracțiunea continuată constituie un cumul real de infracțiuni” [7, p.113].

Majoritatea autorilor au aderat însă la opinia, potrivit căreia infracțiunea continuată, departe de a fi o ficțiune, este o unitate reală determinată de existența unității de rezoluție, care leagă diferitele acțiuni sau inacțiuni, conferind o natură unitară infracțiunii continuate.

Potrivit profesorului V. Dongoroz în cazul infracțiunii continuate, unitatea infracțională derivă din unitatea de rezoluție delictuoasă, adică este raportată la poziția psihică a autorului, spre deosebire de infracțiunile continue la care unitatea derivă din însuși faptul material care se prelungește în timp [19, p. 238].

Situându-se pe același mod de gândire, V. Papandopol și D. Pavel susțin că considerarea acțiunilor multiple care compun infracțiunea continuată drept o unitate infracțională, deși acestea înfăptuiesc fiecare în parte conținutul unei infracțiuni, nu este rezultatul unei voințe arbitrare a legiuitorului nostru, ci expresia legală a unei realități obiective [1, p. 113].

Împrejurarea că aceste acțiuni-inacțiuni individuale prezintă, fiecare, toate elementele unei infracțiuni se estompează în fața realității că ansamblul lor este atât de strâns unit, obiectiv și mai ales subiectiv, încât sub raportul pericolului social apare ca o entitate distinctă, de altă calitate decât părțile componente. Aprecierea pe care legea o dă acestui ansamblu de acțiuni-inacțiuni, caracterizându-l ca o unitate infracțională, nu face decât să reflecte, pe planul normelor juridice, o realitate obiectivă [1, p. 114].

După cum vom observa în cele ce urmează, anume această concepție stă la baza tratării infracțiunii continuate în doctrina și legislația penală românească și cea moldovenească.

În legătură cu natura juridică a infracțiunii continuate, putem concluziona că acest tip de unitate infracțională este expresia legală a unei realități obiective, acțiunile-inacțiunile apar ca părți constitutive ale unei singure activități infracționale desfășurată în timp, pe baza unei rezoluții unice și îndreptată către producerea unui rezultat global, ca sumă a rezultatelor particulare produse prin fiecare acțiune-inacțiune în parte.

Legea penală spaniolă reglementează infracțiunea continuată în art. 74 C. pen., care prevede că acela care în exercitarea unui plan preconcept sau folosindu-se de o ocazie identică realizează o pluralitate de acțiuni sau omisiuni care lezează pe același subiect (în cazul infracțiunilor contra persoanei) sau mai mulți subiecți și înfrânge același precept penal sau precepte egale sau asemănătoare ca natură va fi pedepsit ca autor al unui delict, urmând să fie sancționat cu pedeapsa

pentru acele componente mai grave, sancțiune care se va aplica în raport cu limita superioară a pedepsei, putând să coboare până la jumătatea inferioară a pedepsei [18, p. 749-751].

În legea penală italiană sediul materiei este consacrat în art. 81 C. pen. alin. (2), potrivit căruia se aplică aceeași pedeapsă ca și în cazul concursului formal de infracțiuni (se aplică pedeapsa pentru încălcarea cea mai gravă, majorată până la triplul pedepsei care s-ar fi aplicat aceluia care ar fi violat printr-o singură acțiune sau inacțiune mai multe dispoziții ale legii sau comite mai multe violări ale aceleiași dispoziții de lege) și aceluia care prin mai multe acțiuni sau omisiuni săvârșește cu aceeași rezoluție delictuoasă, chiar în momente diferite, mai multe violări ale aceluiași sau a unor dispoziții diferite de lege [20, p. 105].

Interpretarea sediilor normative amintite relevă ideea după care legiuitorul italian, pe lângă cel spaniol, adoptă o soluție diferită de legea penală română și cea moldovenească, în ceea ce vizează natura juridică a pluralității de acțiuni sau inacțiuni, care în ansamblu alcătuiesc din punct de vedere obiectiv infracțiunea continuată.

În același context, în doctrina de referință spaniolă, se menționează că infracțiunea continuată se naște dintr-o succesiune de delikte care ar putea, prin natura lor, să fie considerate independente; cu toate acestea, infracțiunea apare ca unitară, dacă obiectiv și subiectiv actele componente sunt omogene, realizând același tip de infracțiune prin trăsături care fac să existe o atare unitate [18, p. 759].

Prin urmare, în dreptul penal spaniol și cel italian sfera de aplicativitate a infracțiunii continuate este extinsă, nelimitându-se doar la cazurile de săvârșire a unei fapte cu o calificare identică, ci și la săvârșirea unor fapte care, reieșind din natura lor juridică, pot avea un caracter omogen. Spre exemplu, în cazul infracțiunilor contra patrimoniului ar putea să existe o infracțiune continuată, dacă unele acte sunt de furt, altele de tâlhărie și altele de abuz de încredere.

În legătură cu acest model extensiv de tratare a infracțiunii continuate, ne exprimăm anumite rezerve, întrucât săvârșirea unor infracțiuni omogene, chiar și în aceleași împrejurări obiective alterează esențial unitatea de rezoluție criminală specifică infracțiunii continuate. Anume această calitate constituie elementul unificator al pluralității de fapte din care se compune infracțiunea continuată și care le înglobează într-o singură categorie juridico-penală.

Studiul de drept penal comparat din materie relevă legislații penale în care deși infracțiunea continuată nu este definită în cadrul normativ, calitatea de unitate infracțională îi este recunoscută pe plan judiciar și doctrinar.

În viziunea doctrinei germane, infracțiunea continuată este o creație a jurisprudenței care a statuat că săvârșirea unei pluralități de acte materiale ce prezintă trăsăturile aceleiași infracțiuni poate fi socotită ca o unitate legală de infracțiune, evitând aplicarea regulilor concursului real de infracțiuni. În felul acesta se ajunge la aplicarea limitelor de pedeapsă corespunzătoare unei infracțiuni unice, decât să se aplice sancțiunea corespunzătoare unei pluralități de infracțiuni, realizându-se un tratament mai favorabil infractorului [21, p. 350].

Codul penal al Federației Ruse, de asemenea, nu stabilește o noțiune legală a infracțiunii unice continuate, sarcina revenindu-i doctrinei penale și practicii judiciare.

Într-o opinie mai veche, elaborată de autorul rus A. Piontkovskhi, infracțiunile continuate erau definite ca fiind acele infracțiuni care se compun din două sau mai multe acțiuni infracționale ce includ semnele aceleiași componente de infracțiune și care formează împreună o singură componentă de infracțiune, datorită survenirii unei singure urmări prejudiciabile [22, p. 633].

După cum putem lesne observa, la definirea conceptului autorul scoate în evidență un element unificator de factură obiectivă, reprezentat de unitatea rezultatului infracțional, care survine ca finalitate a pluralității de acțiuni săvârșite de către subiect. În viziunea noastră, un asemenea punct de vedere nu poate fi acceptat, întrucât ceea ce caracterizează în mod principal infracțiunea continuată este existența unei intenții globale cu care acționează autorul, asigurându-se, astfel, legătura subiectivă dintre faptele componente și rezultatul unic survenit.

Prin urmare, într-o altă opinie, care în viziunea noastră caracterizează mai deplin conceptul de infracțiune continuată în doctrina rusă, se susține că prin acest tip de unitate infracțională se înțelege fapta formată din mai multe acțiuni identice, orientate spre atingerea unui scop și săvârșite cu o singură intenție [23, p. 144].

Pornind de la definițiile legale ale infracțiunii continuate stipulate la art.30 alin.(1) C. pen al Republicii Moldova și art.41 alin.(2) C. pen. al României, în doctrina penală conceptul acestui tip de unitate infracțională s-a format apropiat de noțiunile legale promovate de către legiuitorii de referință.

În doctrina dreptului penal român, luându-se drept punct de reper baza legală din materie, prin infracțiune continuată se înțelege infracțiunea ce se realizează prin săvârșirea de către aceeași persoană, la intervale de timp diferite, însă în realizarea aceleiași rezoluții infracționale, a unor acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni [24, p. 243].

Se mai arată că există o infracțiune continuată când o persoană săvârșește în realizarea aceleiași rezoluții criminale acțiuni sau inacțiuni separate și la diferite intervale de timp, dar care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni [25, p. 242].

În doctrina dreptului penal moldovenesc, S. Botnaru susține că infracțiunea prelungită se caracterizează prin faptul că este compusă dintr-un șir de acțiuni infracționale asemănătoare, îndreptate spre un scop unic și care constituie în totalitatea lor o infracțiune unică [26, p. 274].

Reieșind din dispozițiile legale în vigoare și din interpretările doctrinare expuse mai sus considerăm că infracțiunea continuată (prelungită) ca formă a unității legale de infracțiune este expresia legală a unei realități obiective, ce constă dintr-o singură activitate infracțională desfășurată în timp, formată din două sau mai multe acțiuni-inacțiuni identice, săvârșite în baza unei singure rezoluții infracționale (intenții unice).

Referințe bibliografice:

1. V. Papandopol, D. Pavel, *Formele unității infracționale în dreptul penal român*, București, Casa de editură și presă „Șansa” – S.R.L., 1992.
2. Н.С. Таганцев, *Уголовное право (Общая часть)*, Часть 2, по изданию 1902

- года//www.allpravo.ru.
3. *Сборник действующих постановлений Пленума Верховного Суда СССР 1924-1957*, Москва, Госюриздат, 1958.
 4. А.А. Пионтковский, *Учение о преступлении по советскому уголовному праву*, Москва, Институт Государства и Право Академии Наук СССР, 1961.
 5. I. Tanovieavu, *Tratat de drept penal și procedură penală*, vol. II, Ediția a II-a, revăzut și completat de V. Dongoroz (doctrina), Corneliu Chiseliță (referințe la legislațiunile din Bucovina și Ardeal), Șt. Laday și E. Decusară (jurisprudența). București, Curierul Judiciar, 1925.
 6. Codul penal al României din 1864 // Monitor Oficial al României din 30 octombrie 1864.
 7. N. Buzea, *Infrațiunea penală și culpabilitatea*, Albea-Iulea, Sabin Solomon, 1944.
 8. Codul penal al României din 1936. În: Monitor Oficial al României din 18 martie 1936.
 9. Codul penal al României din 21 iunie 1968, cu modificări aduse prin Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, București, C.H. Beck, 2006.
 10. Hotărârea Prezidiului Judecătoriei Supreme a RSSM din 15.04.1982// Moldlex.
 11. Decizia Colegiului penal al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova nr.2c-116/96 din 11.06.1996 // Buletinul Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, 1996.
 12. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1ca-13/2002 din 12.02.2002.
 13. Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova, Despre practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației privind infrațiunile legate de mijloacele narcotice și substanțele cu efect puternic și toxice nr.12 din 27.03.1997. În: Culegere de hotărâri explicative, Chișinău, 2002.
 14. Hotărârea plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea averii proprietarului nr.5 din 06.07.1992, Culegere de hotărâri ale Plenului Judecătoriei Supreme a RM (1990-1993), Chișinău,1994.
 15. Hotărârea plenului Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, Cu privire la aplicarea legislației referitoare la răspunderea penală pentru mituire nr.6 din 11.03.1996, Culegeri de hotărâri explicative, Chișinău, 2000.
 16. Codul penal al Republicii Moldova Nr. 985-XV din 18.04.2002, Republicat, Monitorul Oficial al RMoldova, 14.04.2009, nr.72-74/195, Monitorul Oficial al Republicii Moldova,13.09.2002, nr.128-129/1012.
 17. M. S. Godea, „Reflecții asupra naturii juridice a infrațiunii continuate”, în *Revista de drept penal*, nr.1, anul VI ianuarie-martie, 1999.
 18. Q. Olivares ș.a., *Manual de derecho penal*, Parte general, Elcano (Navarra): Aranzandi Editorial, 2000.
 19. V. Dongoroz, *Drept penal (Tratat)*, București, Institutul de Arte Grafice „Titajul”, 1939.

20. Codice penale e leggi complementari, a cura di: R. Marino, R. Petrucci, Gruppo Editoriale Elisselibri-Simone, 2008.
21. Gr. Sabău, „Infrațiunea continuată. Elemente de drept comparat”, în *Revista de drept penal*, Anul XI, nr.3, iulie-septembrie, 2008.
22. А.А. Пионтковский, *Учение преступлении по советскому уголовному праву*, Изд. Юридической литературы, Москва, 1961.
23. *Уголовное право. Общая часть*, Учебник, под ред. Н.И. Ветрова, Ю. И. Ляпунова, Из. Новый Юрист, Москва, 1997.
24. Rodica-Mihaela Stănoiu, I. Griga, T. Dianu, *Drept penal. Partea generală*, București, Editura Academiei, 1969.
25. N. Giurgiu, *Legea penală și infrațiunea (doctrină, legislație, practică judiciară)*, ediție revăzută și adăugită, Iași, Editura Gama, 1995.
26. S. Botnaru ș.a., *Drept penal. Partea generală*, vol. I. Chișinău, Cartier Juridic, 2005.